

Mag. Ines Gergorić,
Gospodarska zbornica Slovenije

RAZVOJ KOMPETENC PODJETNOSTI IN KARIERNA ORIENTACIJA SKOZI PRIZMO PROJEKTA PODVIG

Development of Entrepreneurship Competences and Career Guidance through the Prism of Project PODVIG

IZVLEČEK

Prihodnost bo še bolj prežeta s spremembami, kot jih zaznavamo danes. Ključnega pomena pri prilagajanju na spremembe v svetu in posledično trgu dela za prihodnje iskalce zaposlitve ter za kakovostno življenje so kompetence podjetnosti oz. sposobnosti in veščine, ki bodo mladim omogočile samostojnost in fleksibilnost na življenjski poti. Pomembno področje, še posebej v srednji šoli, je tudi karierna orientacija ter uporaba kompetenc podjetnosti za učinkovito načrtovanje in vodenje kariere. Vendar niso le učenci tisti, ki naj bi razvijali kompetence podjetnosti, tudi učitelji zaznavajo spremembe na področju didaktike in smernic za poučevanje, pri čemer pomembno vlogo igrajo tudi kompetence okvira Entrecomp. Projekt PODVIG v slovenski prostor vnaša te novosti in spodbuja k integraciji ter implementaciji teh v delo učiteljev in tudi v delovanje učencev.

Ključne besede: kompetence podjetnosti, karierna orientacija, PODVIG

ABSTRACT

The future will be even more riddled with changes than the present. Entrepreneurship competences are of key importance for future job seekers in adapting to changes in the world and, consequently, in the labour market, and in leading a quality life; they are the abilities and skills that enable young people to be independent and flexible throughout their lives. Another important area, especially in secondary school, is career guidance and the use of entrepreneurship competences to efficiently plan and manage one's career. However, students are not the only ones who must develop entrepreneurship competences; teachers are also noticing changes in didactics and teaching guidelines, with competences from the EntreComp framework playing an important role. The project PODVIG is introducing these innovations into the Slovenian education system, promoting their integration and implementation in the work of teachers and in the activities of students.

Keywords: entrepreneurship competences, career guidance, PODVIG

UVOD

V kontekstu negotovosti, kompleksnosti in globalizacije, socioekonomične polarizacije, hitrega razvoja tehnologij in velikih sprememb na trgu dela in povpraševanja po novih veščinah imata osnovnošolski in srednješolski izobraževalni sistem ključno vlogo pri pripravi državljanov in kadrov prihodnosti. Izobraževalni modeli naj bi se prilagodili novemu kontekstu ter učence in dijake opremili z veščinami za kreiranje bolj inkluzivnega, kohezivnega in produktivnega sveta (WEF, 2020).

Mnogi današnji šolski otroci bodo delali na novih delovnih mestih, ki še ne obstajajo, pri večini pa se bo verjetno povečala potreba po digitalnih in socialno-čustvenih veščinah. V vse bolj v medsebojno povezanem svetu se pričakuje sodelovanje z ljudmi iz različnih delov sveta, razumevanje kulturnih odtenkov in uporaba digitalnih orodij, ki omogočajo nove načine komunikacije (WEF, 2020). Pandemija je

že pospešila prehod v digitalizacijo in nove načine delovanja ter interakcije.

VLOGA KARIERNE ORIENTACIJE PRI KREPITVI KOMPETENC PODJETNOSTI

Kompetence podjetnosti po okviru EntreComp sovpadajo z »mehkimi« veščinami, ki so ključnega pomena na trgu dela. Vendar ne govorimo le o trgu dela in kadrih prihodnosti, temveč o ključnih kompetencah za življenje v 21. stoletju. Sposobnost opažanja okolja okrog sebe in iskanja priložnosti v tem okolju, stopanja na poti procesa od ideje do realizacije, pri čemer je treba uporabiti tako materialne kot nematerialne vire, sodelovati z drugimi in upravljati s tveganji in negotovostjo ter ves čas ohranjati lastno motivacijo ter spodbujati druge k vztrajanju pri uresničevanju vizije, namreč pomeni kompetentno korakati skozi življenje. Te kompetence potrebujemo na vseh področjih

življenja: na področju učenja, dela, odnosov z drugimi in pri uresničevanju lastnih potencialov. »Mehke« večšine so postale ključne pomena in bodo tudi v prihodnosti imele čedalje bolj pomembno vlogo pri zagotavljanju konkurenčnosti na trgu dela, saj omogočajo uspešno doseganje zastavljenih ciljev in uporabe strokovnega znanja.

Kakšno mesto imata karierna orientacija in vodenje kariere v tem?

Karierna orientacija je proces spoznavanja samega sebe, lastnih potencialov in interesov, raziskovanja in pridobivanja izkušenj, iskanja informacij, možnosti in priložnosti za uresničevanje teh potencialov ter odločanja in načrtovanja lastne karierni poklicne poti. Slednja igra pomembno vlogo tudi za posameznikovo življenje. Od izbire poklica in načina delovanja v svetu dela je namreč odvisna tudi kakovost življenja. Delo predstavlja večji del odraslega življenja, zato je odločitev o tem segmentu življenja pomembna. Karierna pot se skozi obdobja življenja spreminja, v preteklosti je bila ta pot dokaj linearna, danes pa je bolj dinamična, agilna in odraža čas, v katerem živimo. Začne se že v osnovni šoli, kjer učenci raziskujejo in spoznavajo svoje prednosti in slabosti, interesna področja in se učijo socialnih veščin nujnih za sodelovanje. Kasneje se usmerijo v raziskovanje različnih poklicnih vlog in zbirajo informacije. Konec osnovne šole in obdobje srednje šole sta obdobji, v katerih učenci in dijaki bolj intenzivno načrtujejo svojo karierno pot in iščejo svoj poklicni identitetni položaj. Kompetence, ki jih razvijajo v tem obdobju, se le nadgrajujejo in poglobljajo v nadaljnjem šolanju. Ko pa zaključijo izobraževanje, se od njih pričakuje, da imajo vizijo svoje poklicne in karierni poti ter razvite kompetence, ki jim bodo omogočile uspešen vstop na trg dela in dale popotnico za življenje.

Za razvoj kompetenc podjetnosti oz. kompetenc za življenje v izobraževalnem sistemu je pomembno sodelovanje ravnatelja, učitelja in učenca, kajti vsak ima v tem procesu razvoja kompetenc svojo vlogo. Ravnatelj je tisti, ki skupaj s preostalimi sooblikuje kulturo na šoli, oživi vrednote, ki vodijo vse vpletene skozi vsakdanje naloge. Učitelj ima vlogo transformacijskega vodje, mentorja in facilitatorja učenja, učenec pa je tisti, ki se aktivno vključuje v proces učenja.

Če pogledamo vlogo učitelja skozi prizmo transformacijskega vodenja, lahko rečemo, da učitelja odlikujejo štiri pomembne značilnosti. Prva je **karizmatičnost** – učitelj je predan vrednotam, spodbuja celoten razred, komunicira transparentno in iskreno ter v kriznih situacijah pomirja. Učitelj je **navdihujoč**, inspirira skozi čustva, razkriva vizijo prihodnosti in jo deli z učenci ter je samozavesten glede doseganja ciljev. Učitelj je tudi **stimulator intelekta**, pri čemer preverja več možnosti, izzove sebe in druge, spodbuja razmišljanje s postavljanjem vprašanj, spoznava potencial učencev in jih s tem pripravi k razmišljanju. Učitelj je tudi **uvideven**, krepi kompetence vsakega učenca v razredu, se vsakemu posveti in z njegovo pomočjo učenci rastejo (Miquel Lladó, 2020). Vloga učitelja se iz klasične vloge premika proti vlogi mentorja, facilitatorja učenja. Ta preobrat tako pedagoške strokovne delavce povabi k soustvarjanju, odprtosti za drugačno vodenje procesov, upravljanju z negotovostjo, spodbujanju ustvarjalnosti, divergentnega razmišljanja itd. (Gergorič in Založnik, 2020).

Izobraževalni sistemi imajo torej ključno vlogo pri opredelitvi vrednot in norm, ki omogočajo pozitivno medosebno

interakcijo. Poleg »trdih« spretnosti, kot so tehnologija, načrtovanje in analiza podatkov, je ključnega pomena, da šole spodbujajo tudi na človeka usmerjene veščine – sodelovanje, empatija, socialna zavest in globalno državljanstvo –, ki otrokom omogočajo oblikovanje vključujoče in pravične družbe (WEF, 2020).

UDEJANJANJE KREPITVE KOMPETENCE PODJETNOSTI V SLOVENSLEM ŠOLSLEM PROSTORU

S projektoma POGUM in PODVIG je izobraževalni sistem v Sloveniji stopil na pot prilagajanja sodobnemu času v smeri razvijanja »mehkih« veščin za življenje in kompetenc podjetnosti. Aktivnosti, ki se izvajajo v okviru projekta PODVIG, gradijo na obstoječih dobrih praksah in jih dopolnjujejo s sodobnimi pristopi. Kot v vsakem sistemu, organizaciji in posameznikovem življenju je treba pogledati navznoter, evalvirati, kaj od obstoječega je uporabno, kaj je treba odvreči, ker ni več koristno, in kaj je treba vpeljati, da bomo še naprej uspešni, dosegali cilje in živeli bolj kakovostno.

V okviru projekta PODVIG (*Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah*), ki ga vodi Zavod RS za šolstvo, sta bila ustanovljena dva projektna tima, ki podpirata razvoj kompetenc na različnih področjih. Prvi projektni tim za svetovalne delavce na gimnazijah – *Vseživljenjska karierna orientacija* – se osredotoča na področje karierni orientacije in kako veščine znotraj kompetence podjetnosti sovpadajo s kompetencami vodenja kariere. Skupaj s svetovalnimi delavci soustvarjamo načine, kako krepiti kompetence podjetnosti znotraj aktivnosti karierni orientacije. Kako omogočati prostor za učence, da razvijajo kompetence vodenja kariere in kompetence podjetnosti za učinkovitejše upravljanje lastnega življenja. V okviru projektnega tima je bil razvit kompetenčni model vodenja kariere, skladen s kompetencami podjetnosti po okviru EntreComp. V nadaljevanju delovanja projektnega tima bomo skupaj z motiviranimi svetovalnimi delavci soustvarjali aktivnosti za učinkovito vodenje kariere v 21. stoletju.

Projektni tim *START-KIT* je nastal kot potreba po ustvarjanju prostora za učitelje, kjer se lahko spoznavajo z okvirom Entrecomp z namenom spodbujanja in krepitve kompetenc podjetnosti znotraj pouka. Cilj projektnega tima je omogočiti spoznavanje s tehnikami za vpeljevanje razvoja kompetence podjetnosti znotraj pouka in zagotoviti trajnost le-tega. Znotraj aktivnosti, ki jih izvaja projektni tim, se učitelji spoznavajo z različnimi tehnikami, starimi in novimi, ter iščejo načine, kako jih vpeljati v svojo učno uro z namenom razvijanja kompetenc podjetnosti. Namen projektnega tima je tudi ustvariti prostor za izmenjavo izkušenj, učiteljem omogočiti raziskovanje metod in tehnik, spodbujati učenje iz neuspešnih poskusov in ustvarjati skupnost, ki bo tudi po koncu projekta omogočala rast in razvoj učiteljev v smeri vloge moderatorja in facilitatorja učenja. *START-KIT*, kot nakazuje že naziv, je bil zamišljen kot neki osnovni, začetni komplet z orodij za vpeljevanje razvoja kompetenc podjetnosti znotraj pouka. V letošnjem letu se aktivnosti naslanjajo na vsebine iz Priločnika EntreComp Playbook, ki nadaljuje vizijo okvira EntreComp za razvoj kompetenc podjetnosti. Znotraj Priločnika so poudarjeni principi in metode, ki kažejo na

potrebo po igrivem eksperimentiranju v varnem prostoru šole in tudi v okolju, iskanju avtentičnih problemov iz okolja in razvijanju kompetenc pri reševanju teh problemov. Osvetljene so metode in tehnike, prevzete iz gospodarstva in umetnosti za spodbujanje inovativnosti in kreativnega reševanja problemov. Poudarjena je tudi vloga učitelja kot facilitatorja, ki usmerja proces ter učencem omogoča učenje na podlagi izkušenj, odkrivanja lastnih potencialov in učenja iz napak. V projektne timu smo veseli pozitivnega odziva v okviru aktivnosti, ki jih izvajamo, in pozdravljamo motivacijo učiteljev za spoznavanje in preizkušanje tehnik znotraj pouka.

POGLED IZ PRAKSE

Kompetence, ki jih razvijamo v času šolanja, postanejo naša konkurenčna prednost na trgu dela in omogočajo, da se aktivno vključujemo v skupnost in družbo. Andreja Sever, direktorica Službe za razvoj kadrov in izobraževanje, GZS, je izjemno aktivna na področju vajeništva in poudarja pomembnost pridobivanja izkušenj v realnem okolju kot načinu učenja in pridobivanja znanja.

Kot je rekel Herbert Spencer: *»Pomemben cilj izobraževanja ni znanje, temveč akcija.«* Le ko znanje uporabimo in izkusimo, to zares postane del nas. S tem v mislih sem vprašala facilitatorja metode kreativnega mišljenja in projektne vodjo na GZS, Žiga Lampeta, zakaj je pomembno razvijati kompetence podjetnosti in kakšen pomen imajo v delovnem okolju. Odgovoril je:

»Glede na to da se ukvarjam s spodbujanjem inovativnosti v podjetjih s pomočjo vpeljave kreativnega razmišljanja prek povezovanja s kulturno kreativnimi industrijami (KKI), kompetence podjetnosti igrajo pomembno vlogo.

V prvi vrsti so pomembne pri vzpostavljanju razumevanja pri odločevalcih v podjetjih, zakaj je takšen pristop pomemben in zakaj se je dobro povezovati s KKI. To od mene kot projektne vodje zahteva motivacijo in vztrajnost, poznavanje poslovnih modelov in finančnega poslovanja podjetij ter tudi načrtovanje in upravljanje. V nadaljevanju je pri oblikovanju izziva v podjetjih potrebna vizija, pregled virov in priložnosti. Pri samem kreativnem razmišljanju ali povezovanju podjetij s KKI je ključno delo v timu, kreativnost, predvsem pa motivirati in navdihovati vpletene za doseganje skupnih ciljev.

Na koncu, pri zasnovi aktivnosti glede na oblikovano rešitev je ključno poznavanje poslovnih modelov, določitev tveganj in pregled na sredstvi, kar pomeni upravljanje z viri.

Pri vsem skupaj pa je ključno učenje prek izkušenj, saj je celoten proces živ in se spreminja skupaj s poslovnim okoljem ter zahteva neprestano prilagajanje vseh procesov uporabnikom.«

Naj nas k razmisleku popeljejo besede Johna Sculleyja, izvršnega direktorja podjetja Apple, ki je govoril o *donosnosti izkušenj*, kjer ni toliko pomemben obseg izkušenj posameznika, temveč kaj posameznik naredi s temi izkušnjami. Z uporabo znanja in izkušenj za uresničevanje idej in doseganje ciljev postajamo aktivni na poti ustvarjanja vrednosti zase, druge in družbo.

VIRI IN LITERATURA

Gergorič, I., Založnik, P. (2020). Novi pristopi pri delu z mladimi na področju karijerne orientacije: priročnik za strokovne delavce osnovnih šol. Javni zavod Cene Štupar - Center za izobraževanje. Pridobljeno s https://www.vkotocka.si/wp-content/uploads/2020/05/Prirocnik_Novi-pristopi-pri-delu-z-mladimi-na-podrocju-karijerne-orientacije.pdf.

Lladó, M. (2020). Pogled v prihodnost. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=F9blhAuHDN8>.

World Economic Forum (2020). Schools of the Future: Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution. Pridobljeno s http://www3.weforum.org/docs/WEF_Schools_of_the_Future_Report_2019.pdf.